

Гуманітарна політика як дзеркало духовного нездоров'я держави

Довгоочікувані парламентські слухання на тему «Стратегія гуманітарної політики сучасної України», які не раз відкладали, нарешті, відбулися.

Ніла ІВАНЕНКО

Перший заступник Голови Верховної Ради України Адам МАРТИНЮК, відзначивши у вступному слові неабияку важливість теми, передав слово доповідачам від Кабінету Міністрів та Верховної Ради, співдоповідачам від міністерств і профільного комітету, усім іншим, хто бажав висловитися.

Міністр Кабінету Міністрів Анатолій ТОЛСТОУХОВ окреслив орієнтири гуманітарного розвитку держави, які визначив уряд як першочергові. Це, зокрема, – реформування медичної галузі (визначення термінів запровадження страхової медицини, вдосконалення функціонування інституту сімейного лікаря, відновлення профілактичної медицини, ефективного державного контролю за якістю ліків та підвищення соціального захисту медичних працівників), розвиток освіти (прийняття урядом 36 нормативно-правових актів, спрямованих на вирішення проблемних питань освіти, від дошкільної до вищої), розробка Кабміном проекту концепції загальнодержавної соціальної програми підтримки сім'ї та демографічного розвитку на період до 2015 року, оздоровлення та відпочинок дітей, внесення урядом до Верховної Ради проекту закону України «Про культуру», державна інформаційна політика (забезпечення конституційного права людини на одержання, використання, поширення й зберігання інформації, вільного висловлення своїх поглядів, безперешкодного функціонування засобів масової інформації, а також створення системи суспільного мовлення та державної підтримки розвитку книговидання). З-поміж інших ключових напрямів – завершення урядом роз-

робки концепції державної етнонаціональної політики, повернення престижу наукової діяльності, поповнення наукової сфери талановитою молоддю, розвиток національної інноваційної системи України, вдосконалення оплати праці та системи національного страхування, реформування системи соціального захисту, проведення пенсійної реформи, реалізація державної політики зайнятості, подолання та запобігання бідності.

Наступний доповідач – **заступник Голови Верховної Ради України Микола ТОМЕНКО** звернув увагу на відсутність у залі деяких високих посадовців, котрі «вдень і вночі повинні працювати на гуманітарну політику, тож могли б знайти час тут з нами поспілкуватися і визначити, що їм робити і як далі рухатися». Потім Микола Томенко, за його словами, вирішив «піти нестандартним шляхом»: зосередився на «пафосних речах, які відводять нас від ключових проблем»:

– Коли Президент ішов на вибори, задекларував, що боротиметься, щоб нас було 50 мільйонів населення. По-перше, це нереально. А, по-друге, навіщо це? Ми мусимо боротися за кожний рік тривалості життя людини, успішності і щасливості, я так скажу, а не за те, щоб нам збільшити населення, а потім думати, що робити з тими малюками, яких після отримання допомоги на першу й другу дитину через місяць чи два відправляють до дитячих будинків... Нині ми від країн Європейського Союзу за тривалістю життя відстаємо більш як на 10 років. Маємо тривалість життя 68,25 року. Відмінність середньої тривалості життя чоловіка й жінки – 12,1 року... Один нобелів-

ський лауреат сказав, що успішність суспільства визначає його ставлення до смертності, тобто до боротьби за скорочення смертності. Ми трішки покращили коефіцієнт народжуваності. Для європейських країн це так само важливо, але вони, ще раз кажу, думають передусім про тривалість життя... Головне на сьогоднішній день – системна щоденна робота, яка давала б нам можливість сказати, що здоров'я і якість життя конкретної людини покращується.

Кілька слів Микола Томенко присвятив близькому для себе напрямку – фізичній культурі і спорту:

– Останнім часом стурбований ситуацією, що ми почали думати більше про світ, про УЄФА, а не про наших громадян. Історія з Євро-2012 показує, що коли хочемо продемонструвати щось таке світу, то не треба це робити по-українськи. Ми пішли українським шляхом: вкладаємо бюджетні кошти у футбольні стадіони, які потім віддамо приватним власникам. Не держава ж утримуватиме НСКА «Олімпійський»! Думаю, він зрештою коштуватиме близько 4,5–5 мільярдів гривень. Скільки можна було б дитячих спортмайданчиків зробити, скільком учителям фізкультури й тренерам збільшити зарплату!.. Я замовив соціологічне дослідження й отримав результат: 78,7 відсотка громадян України вважають, що треба кошти інвестувати у масовий спорт, оздоровлення.

Микола Томенко шокований результатами опитування громадян стосовно діяльності влади в гуманітарній сфері:

– Парадокс: більшість населення підтримує національну культуру і традиції, а представники влади – російсько-радянську. І цей парадокс

Парламентські слухання

переходить у конфлікт, бо суспільство переважно вважає себе українськими патріотами, а деякі керівники влади – російськими... Колись Михайло Грушевський казав, що біда України в тому, що нею керують ті, кому вона не потрібна. І вони актуальні, ці слова. Але, думаю, не для нас з вами актуальні, бо нам Україна потрібна, бо в нас іншої держави немає, бо нам і нашим дітям жити тут, бо ми українці.

Про те, що Україна має сформувати дієву сучасну стратегію гуманітарної політики, йшлося у виступі

бливо докоряти, бо він займався дещо іншими питаннями та й не був готовий. Цим абсолютно не займався Кучма, бо був до цього не готовий, тільки десь на третій-четвертий рік для себе з'ясував, що він є Президентом саме України. Віктор Ющенко фактично розвів манну кашу, майже нічого не довівши до кінця, хоча були дуже добрі шанси. І сьогодні, звичайно, маємо владу, ту, яку сьогодні маємо. Через те, я хочу нагадати, що потрібна особлива воля, аби виробити нову державницьку ідеологію в країні. Ви вірите в те,

цію державної інформаційної політики, в якому буде визначено принципи, пріоритетні завдання, основні напрями діяльності держави у цій сфері. Також важливим є завершення підготовки проекту закону про захист професійної діяльності журналістів. Це фактично буде новий єдиний правовий акт, який зможе регулювати професійну діяльність журналістів, посилюватиме їхній захист, захист їхніх прав та свобод і стримуватиме чиновників від спокуси зазіхати на конституційні гарантії журналістів.

Ольги БЕНЧ, заступника міністра культури і туризму. Оратор озвучила пропозиції міністерства до підсумкового документа слухань:

– По-перше, слід прийняти і впровадити в життя закон України про культуру, покликаний осучаснити всю систему принципів і механізмів державної культурної політики. По-друге, потрібно вдосконалити систему бюджетного фінансування культури, а також систему розподілу міжбюджетних трансфертів при формуванні видатків на культуру в регіонах. Нарешті, слід прийняти і впровадити в життя вже підготовлені законопроекти з підтримки українського кінематографу, зберегти в новому Податковому кодексі чинні пільги для українського книговидавництва.

Заступник міністра освіти і науки України Ірина ЗАЙЦЕВА зауважала на гуманізації та гуманітаризації освіти як на пріоритетних напрямках розвитку галузі. Доповідач звернула увагу громадськості на нові програми, прийняття яких, на думку працівників міністерства, може істотно посилити гуманістичну складову освіти. Це, зокрема, Державна цільова програма розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року й Державна цільова програма підтримки та розвитку читання на період до 2015 року.

Надзвичайною емоційністю вирізнявся виступ **Володимира ЯВОРІВСЬКОГО, голови Комітету з питань культури і духовності:**

– На превеликий жаль, Україна залишилася законсервованою в її духовному стані як постколоніальна держава. Цього не міг зрушити з місця Кравчук, не будемо йому осо-

що сьогоднішня влада здатна це зробити? Я в це абсолютно не вірю. Переконали, якби попередні президенти цим зайнялися, і ми мали б цю українську ідеологію, сьогодні в нас було б набагато менше економічних та інших проблем... Замість відродження, якого ми так чекали, фактично маємо сьогодні в царині культури нашої хай таке тихе, повзуче, але все-таки виродження. Хочу навести приклад колосального лицемірства тих людей, які нині керують ідеологією. Освіту вступала заступник міністра, розповідала нам про гуманізацію школи, а ми хотіли б почути, чому так вульгарно сьогодні переколюється вашим міністром українська історія? І хотілося б його тут послухати.

Особливо схвильовано звучали слова Володимира Яворівського у частині співдоповіді, присвяченій українській мові. Наприкінці голова комітету сказав: «Ми цікаві світові на планеті нашою культурою, нашою історією, нашою мовою. Це – найголовніше. І ми цього не віддамо ніколи».

Олександр КУРДІНОВИЧ, перший заступник голови Державного комітету телебачення і радіомовлення, зокрема, зупинився у своєму виступі на необхідності впровадження системи суспільного телерадіомовлення, створення сприятливих умов для забезпечення розвитку вітчизняного книговидавництва та книгорозповсюдження, поліпшення державної підтримки книговидавничої галузі.

Олександр Курдінович:

– Нині на розгляді в Кабінеті Міністрів – законопроект про концеп-

Народний депутат України В'ячеслав КИРИЛЕНКО зосередився у виступі на персоналіях, котрі впроваджують і реалізують гуманітарну політику:

– Тепер чи не вперше в історії незалежної України у нас немає віце-прем'єра з гуманітарних питань. На жаль, я не чую потужного голосу й міністра культури на захист української культури (а є від чого зараз захищати), представників інших міністерств, які повинні опікуватися цією сферою. Але чую постійний наполегливий голос головного гуманітарія країни – міністра освіти Дмитра Табачника. Осць він і говорить і, на жаль, діє. Сім місяців Дмитро Табачник невпинно руйнує українську освіту. Його діяльність сконцентрована на трьох основних напрямках. Перше: повернення максимально непрозорих і корумпованих схем в освіті. Друге: знищення української мови та національної ідентичності в освіті і взагалі. Третє: знищення будь-яких кроків, що ведуть українську освіту від радянсько-російської моделі до європейської... Вчинки міністра освіти характерні для провінційного намісника імперії на завойованій території, а не міністра незалежної держави. Тому я переконалий, що першим пунктом рекомендацій наших парламентських слухань має бути рекомендація тепер уже Президенту Януковичу: зняти українського Дмитра Табачника з посади міністра освіти.

– Про яку стратегію, зокрема в освітній складовій гуманітарної політики, може йти мова, – звернувся із запитанням до аудиторії

народний депутат України Павло МОВЧАН, – якщо керована з Кремля, за словами Оксани Палювської, «освіта може завести в глухий кут патологічного невігластва, неморальності, непрофесійності – продовжую цитату, – уже не кажучи про новий етап радянської історії, про демонтаж будь-якої форми знання про історію України, отже, демонтаж національної пам'яті»?.. Скільки ще може тривати ця стратегія руйнації, і хто далі формуватиме гуманітарну сферу в Україні?

матеріали мовного балансу переконливо свідчать, що права російськомовних співгромадян забезпечені точно вже не гірше, а й значно краще, ніж права україномовної громади.

Віктор НАБРУСКО, секретар Національної спілки журналістів України, поглянув на проблеми гуманітарної політики кризь призму національного інформаційного ландшафту:

– На жаль, український медіа-ресурс за роки незалежності не став інструментом державотворчим. Ни-

галузь більше України... На жаль, гуманітарна складова є найнепомітнішою в політиці нашої держави за всіх президентів і урядів. Натомість якість людського життя визначається не лише кількістю спожитих харчів і придбаних автовок. Візитівкою телепрограм і фільмів у нас стали обличчя жлоба, його моральний кодекс будівника капіталізму... З Києво-Печерської лаври хочуть вигнати наші кращі музеї, в тому числі Державний музей театрально-музичного та кіномистецтва. А наказом міністра культури і туризму

Думками про наболіле поділився з присутніми й **Дмитро ПАВЛИЧКО, голова Української Всесвітньої координаційної ради**:

– Дехто з політиків сьогодні вказує, що в Україні мовної проблеми немає, що треба все залишити в такому стані, як воно є. І справді, то було б набагато мудріше і корисніше для нової влади, яка обіцяє народові щасливе, стабільне, економічно устатковане життя, а тим часом хапається за мовне питання, як божевільний за британця. Невже Президент України не може збагнути, що не російська, а українська мова потребує в нас повсякденної урядової державної підтримки?

Лева частка наступних ораторів також переймалася мовним питанням. А **депутат Київміськради, голова редакційної ради Центру інформаційних та комп'ютерних технологій Олег МЕДВЕДІВ** доповів про результати своєї роботи стосовно мовного балансу, що віддзеркалює реальне співвідношення української та російської мов у всіх сферах громадського життя:

– Наше суспільство (для одних із нас, на жаль, для інших, на щастя) – справді двомовне. Хоча насправді складається воно з трьох великих мовних спільнот. 36–40 відсотків громадян у родині спілкуються лише українською мовою, 36–40 відсотків – лише російською, а решта – це так звані білінгви, які залежно від обставин користуються або українською, або російською... За таких умов ніхто не має права заперечувати права наших російських співвітчизників широко користуватися своєю мовою. Але

нішня картина нашої інформаційної оселі гнітюча. Не забезпечено конституційного права громадян на одержання інформації і у фізичному плані, і у змістовному сенсі. Домінують різноманітні шоу, фільми жахів, бойовики, лавина примітивної розважалівки, і фактично відсутні культурологічні, дитячі, пізнавальні, художні програми... Останнім часом активізувалося питання громадського мовлення. Справа, безперечно, потрібна, але якщо в країнах усталеної європейської демократії громадське мовлення займає в загальному інформаційному ресурсі сегмент у 20–30 відсотків, то наше державне мовлення, на базі якого формується громадське, опинилося на задвірках інформаційного поля зі скромною часткою менше 10 відсотків та застарілою технологічною базою... Не налагоджено системи партнерства між владою та засобами масової комунікації. Але допоки існує практика квотування посад, політичної доцільності, жодного партнерства не буде, і проблема свободи слова, демократичних цінностей загострюватиметься.

Голова Національної спілки кінематографістів України Сергій ТРИМБАЧ із сумом констатував, що про жодну стратегію гуманітарного розвитку стосовно кінематографа на державному рівні казати марно.

Сергій Тримбач:

– Кінематографічну галузь понищено, розірвано зв'язки зі сферою виробництва, поширення, споживання. І якщо торік у Росії держава вклала в кіно близько 300 мільйонів доларів, у нас – менш як мільйон. Навіть Естонія витрачає на

реформується, з дозволу сказати, Національний центр Олександра Довженка, він же – Державний кіноархів. Головний зміст реформи полягає в тому, що архівну частину (вочевидь тому, що вона не підлягає приватизації), переводять на кіностудію імені Довженка, де немає навіть мінімальних умов для роботи такого архіву. Просив би внести до резолюції наших слухань позицію щодо центру Довженка: зачекати Мінкультури призупинити виконання наказу. Рішення треба приймати на розвиток, а не на нищення. А саме архів та музеї могли б стати центрами кіно- та медіаосвіти, яку настав час упроваджувати. Спостерігаємо падіння кінокультури публіки, яку посилено годують чимось дуже примітивним... Наш Будинок кіно віддавна є фактичним центром кіноосвіти. Пропонуємо, аби держава серйозніше підійшла до можливостей нашої спілки і Будинку кіно, допомігши перетворити його на справді сучасний центр популяризації фільмів, і передусім – з вітчизняного фільмофонду.

Підсумовуючи тригодинні пристрасні дебати, головуючий Адам Мартинюк сказав, що розмова, по суті, звелася до двох домінант: мова і Табачник («кращого піару, як сьогодні у виступах, йому і не снилось»). А на перше місце в рекомендаціях слухань головуючий запропонував винести вимогу про збільшення в Державному бюджеті на наступний рік (і подальші роки) фінансування гуманітарної сфери.